

การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ The Development of Public University Librarians' Competenics

ศิริพร แซ่อึ้ง¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐทั้ง 3 กลุ่มงาน คือ งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และงานบริการทรัพยากรสารสนเทศ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X}=4.30$) ด้านทักษะ ($\bar{X}=4.08$) และด้านความรู้ ($\bar{X}=4.00$) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยให้ความสำคัญในเรื่องขั้นตอนและกระบวนการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ รู้วิสัยทัศน์ พันธกิจและกลยุทธ์ของห้องสมุด ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบัน การสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงานและเพื่อการสื่อสาร บรรณารักษ์ควรมีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้ใช้บริการ มีความอดทน อดกลั้น และมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

2. บรรณารักษ์งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยให้ความสำคัญในเรื่องความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน ความรู้พื้นฐานการใช้อินเทอร์เน็ตในการ

---

¹ นักศึกษาปริญญาโท, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์

ติดต่อสื่อสาร การจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ การให้หัวเรื่อง การให้คำสำคัญ (key word) การลงรายการครั้งที่พิมพ์/รายการพิมพ์ลักษณะ/รายการหมายเหตุ การใช้เว็บไซต์และฐานข้อมูลออนไลน์

3. บรรณารักษ์งานบริการทรัพยากรสารสนเทศมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากโดยให้ความสำคัญในเรื่องความรู้เกี่ยวกับประเภทของทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด กฎระเบียบ ข้อบังคับของห้องสมุด แหล่งข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ การสืบค้นสารสนเทศ ทักษะการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ การสืบค้นสารสนเทศบรรณารักษ์ควรยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริต ในการปฏิบัติงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้ใช้บริการ

คำสำคัญ: ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา บรรณารักษ์ สมรรถนะ

Abstract

Research the development of public university librarians' competencies, The results are as follows:

The researcher elicited germane data from public university librarians working in all three library sections, viz., information resources development, information resources analysis, and information resources services. It was found that these librarians overall exhibited opinions toward competency development at a high level. In regard to the aspects considered, it was found that all aspects were shown to hold at a high level in the following descending order: individual characteristics ($M=4.30$), skills ($M=4.08$), and knowledge ($M=4.00$).

Details of these findings are more closely considered as follows:

1. Information resources development section librarians exhibited opinions toward the competency development of public university librarians overall and in all aspects at high levels. Attention was paid to steps and procedures in acquiring information resources; being cognizant of vision, mission and library strategies; having knowledge of the curricular in addition to instruction and study at one's university; having knowledge of the retrieval of information resources data via the Internet; and adapting the use of information technology (IT) to work and

communication. Librarians should be responsible and honest in work performance and maintain good human relations with colleagues and service users. They should show tolerance, while being consistently committed to self-development.

2. The librarians in the information resources analysis section evinced opinions vis-à-vis the competency development of public university librarians overall and in all aspects at a high level. Attention was paid to using one's knowledge of information technology (IT) in work performance; having basic knowledge of the Internet for purposes of communication (ICT); being able to classify resources; being able to provide titles; being able to provide key words; being able to list the number of printings of works; being able to provide data concerning imprints and for notes; being able to use websites; and being able to utilize online databases. Librarians should be responsible and show honesty in work performance. They should have good human relations with colleagues and service users. They should respect and comply with rules and regulations.

3. Information resources service section librarians displayed opinions concerning the competency development of public university librarians overall and in all aspects at a high level. Attention was paid to having knowledge of types of information resources; rules and regulations; providing information resources services; showing competence in information retrieval; providing information resources skills services; and providing information retrieval services. Librarians should adhere to professional ethics in addition to being responsible, and honest in work performance. They should have good human relations with colleagues and service users.

Keywords: higher education libraries, librarians, competency

บทนำ

การแข่งขันทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ส่งผลต่อการปรับตัวให้ทัดเทียมและเท่าทันกับ
ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคม (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2556) ดังนั้นการเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะ
เฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสมรรถนะของการรู้เท่าทัน เป็นตัวแปรสำคัญที่สร้างทักษะ
เพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพแห่งองค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ

ด้านและสมรรถนะของการปฏิบัติงาน เพื่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้สำหรับการดำรงชีพในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลง (Mishra, P. & Kereluik, K., 2011) สมรรถนะของบุคลากรจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานและการแข่งขัน ที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อนำไปสู่การพัฒนารองค์กร (ชูชัย สมิตธิไกร, 2552, น. 28)

บรรณารักษะยุคใหม่จึงต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่สำคัญ คือ (1) ความสามารถหรือทักษะในระดับต้น (สายปฏิบัติ) ประกอบด้วย สามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลง สามารถแก้ไขปัญหาด้านเทคโนโลยีแบบเบื้องต้น สามารถเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี และสามารถรวบรวมความรู้ด้านเทคโนโลยีกับเครือข่ายห้องสมุด และ (2) ความสามารถหรือทักษะในระดับสูง (สายการบริหาร) ประกอบด้วย ทักษะการบริหารจัดการโครงการ สามารถตอบคำถามและการประเมินงานบริการห้องสมุด สามารถวิเคราะห์หาความต้องการของผู้ใช้บริการ มีวิสัยทัศน์ในการเปลี่ยนภาพลักษณ์ห้องสมุดแบบเดิมไปสู่การเป็นห้องสมุดที่ใช้สื่อออนไลน์ สามารถหาจุดเปลี่ยนด้านเทคโนโลยีและเปรียบเทียบเทคโนโลยีด้านต่างๆ และสามารถขยายองค์ความรู้หรือนำเสนอห้องสมุดได้ (Farkas, 2006)

ดังนั้นห้องสมุดและบรรณารักษะจึงต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้ทันยุคทันสมัย โดยห้องสมุดจะต้องมีความทันสมัย บรรณารักษะจะต้องเป็นผู้ที่รอบรู้และทันต่อเหตุการณ์ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้บริการตลอดเวลา (สุนิดา บุญญานนท์, 2554)

จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านอินเทอร์เน็ต ที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงและการใช้สารสนเทศ ดังนั้นเพื่อให้ห้องสมุดยังเป็นสถานที่สำคัญและมีความจำเป็นสำหรับผู้ใช้บริการ บรรณารักษะต้องมีการทบทวนบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองและมีการพัฒนาสมรรถนะในการทำงานต่อไป เพื่อให้มีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใช้ห้องสมุด ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษะห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยศึกษาความคิดเห็นของบรรณารักษะในด้านสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ได้ครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อบรรณารักษะรุ่นใหม่ในการพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนและพัฒนาทักษะได้อย่างเหมาะสม และยังสามารถนำผลการวิจัยไปปรับปรุงหลักสูตร วิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ เพื่อให้บัณฑิต นักศึกษา สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ได้มีโอกาสพัฒนาสมรรถนะในการทำงาน และสามารถนำไปปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1.1 ประชากร คือ บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ แบ่งเป็น (1) มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ จำนวน 103 คน (2) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 259 คน (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 199 คน และ (4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 47 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 806 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) จากประชากร 806 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 260 คน แบ่งเป็น (1) มหาวิทยาลัยในสังกัดของรัฐ จำนวน 72 คน (2) มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จำนวน 63 คน (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 102 คน และ (4) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 23 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ทั้ง 3 ด้าน คือ (1) ด้านความรู้ (knowledge) (2) ด้านทักษะ (skill) และ (3) ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล (attributes) เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีโอกาสเสนอแนะนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและนำมาคำนวณค่า IOC โดยคัดเลือกข้อที่มีค่ามากกว่า 0.5 ไว้ และปรับปรุงเนื้อหาของแบบสอบถามให้ได้คุณภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 260 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาและคัดเลือกฉบับที่มีความสมบูรณ์จำนวน 235 ฉบับ ซึ่งเป็นจำนวนที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) เพื่อทดสอบความแตกต่างเกี่ยวกับความคิดเห็นของบรรณารักษ์ต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่มีมหาวิทยาลัยที่สังกัด กลุ่มงานที่สังกัด ระดับการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) ในกรณีที่ผลการทดสอบความแปรปรวนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของบรรณารักษ์ 3 งาน คือ (1) งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ (2) งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ และ (3) งานบริการทรัพยากรสารสนเทศ ที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมา คือ ด้านทักษะ ($\bar{X} = 4.08$) และด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.00$) โดยพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

1. บรรณารักษ์งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

1.1 ด้านความรู้ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้ขั้นตอนและกระบวนการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ รองลงมา คือ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ของห้องสมุด รู้เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบัน มีความร่วมมือระหว่างห้องสมุดและฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์และงานวิจัยทั้งภาษาไทย/ภาษาต่างประเทศ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บทบรรณานิการ บทบรรณานิตส์และบทวิจารณ์ รู้เกี่ยวกับการร่างหนังสือราชการ เช่น การขออนุมัติจัดซื้อ การติดตามข้อมูลข่าวสารในแวดวงวรรณกรรมและธุรกิจเกี่ยวกับวงการตลาดหนังสือ

1.2 ด้านทักษะ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศผ่านระบบอินเทอร์เน็ต รองลงมา คือ การปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร เช่น การส่ง mail การส่งข้อความ เป็นต้น การคัดเลือกและประเมินคุณค่าทรัพยากรสารสนเทศ และการเข้าถึงแหล่งจัดจำหน่ายทรัพยากรสารสนเทศทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร การซ่อมและบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศ และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ

1.3 ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ให้บริการ มีความอดทน อดกลั้น การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้าง

ศักยภาพ และเคารพปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีภาวะผู้นำ/กล้าตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญของงาน และการคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหา

2. งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ

2.1 ด้านความรู้ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ ความรู้พื้นฐานการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสาร เรื่องการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ หลักการกำหนดเลขเรียกหนังสือ และหัวเรื่องภาษาไทย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การลงรายการตามแบบมาตรฐานการลงรายการสารสนเทศสื่อดิจิทัล (RDA) รู้เกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรสารสนเทศระดับนานาชาติและรู้เกี่ยวกับเมทาเดตา

2.2 ด้านทักษะ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้หัวเรื่อง รองลงมา คือ การให้คำสำคัญ (key word) การลงรายการครั้งที่พิมพ์/รายการพิมพ์ลักษณะ/รายการหมายเหตุ การใช้เว็บไซต์และฐานข้อมูลออนไลน์ และการลงรายการเพิ่มชื่อบุคคลหรือชื่อนิติบุคคล ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การลงรายการตามแบบมาตรฐานการลงรายการสารสนเทศสื่อดิจิทัล (RDA) การลงรายการตามแบบมาตรฐานการลงรายการข้อมูลบรรณานุกรม (AACR 2) และการลงรายการตามแบบมาตรฐานการลงรายการระเบียนบรรณานุกรม (MARC 21)

2.3 ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริต ในการปฏิบัติงาน รองลงมา คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ให้บริการ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ มีความอดทน อดกลั้น และการทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีภาวะผู้นำ/กล้าตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญของงาน และการนำความรู้ทางวิชาชีพมาบูรณาการ

3. งานบริการทรัพยากรสารสนเทศ

3.1 ด้านความรู้ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้เรื่องประเภทของทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด รองลงมา คือ รู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของห้องสมุด รู้เรื่องแหล่งข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ รู้เรื่องพฤติกรรมและความต้องการของผู้ใช้ และรู้เรื่องการสื่อสาร ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้เรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และรู้เรื่องทรัพยากรสารสนเทศประเภทอ้างอิงทั้งภาษาไทย/ภาษาต่างประเทศ

3.2 ด้านทักษะ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสืบค้นสารสนเทศ รองลงมา คือ การให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ การสืบค้นสารสนเทศ การสื่อสารภาษาไทย เทคนิคการซักถามความต้องการของผู้ใช้บริการ และการใช้ Search engine เช่น google, wikipedia เป็นต้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสื่อสารภาษาอาเซียน การสื่อสารภาษาอังกฤษ และแนะนำการเขียนบทคัดย่อหรือสารสังเขป

3.3 ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาชีพ รองลงมา คือ มีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ให้บริการ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ และมีความอดทน อดกลั้น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีภาวะผู้นำ/กล้าตัดสินใจ การคิดวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหา และการนำความรู้ทางวิชาชีพมาบูรณาการ

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาอภิปราย พบว่า บรรณารักษ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากความก้าวหน้าทางนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีที่ไร้พรมแดน และภาวะที่โลกกำลังมีทรัพยากรจำกัด ซึ่งจากสถานการณ์ปัจจุบัน บรรณารักษ์ควรมีความสามารถในการใช้คุณลักษณะส่วนบุคคล ทักษะ และความรู้ที่เน้นทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงและการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Tanloet and Tuamsuk, 2011) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พงศ์พิชญ์ ต่วนภูษา และเมฆินทร์ ลิขิตบุญฤทธิ์, 2556) บรรณารักษ์ต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อที่จะให้คำปรึกษา คำแนะนำแก่ผู้ใช้ ให้ผู้ใช้ได้สิ่งที่ต้องการมากที่สุด ซึ่งจะนำผลการศึกษามาอภิปรายในแต่ละด้าน ดังนี้

1. งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ มีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานและต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ให้บริการ ส่วนด้านทักษะ คือ การสืบค้นข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศผ่านระบบอินเทอร์เน็ต การปรับใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการทำงาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสาร และการคัดเลือกและประเมินคุณค่าทรัพยากรสารสนเทศ และด้านความรู้ คือ รู้ขั้นตอนและกระบวนการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ รู้วิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ของห้องสมุด และรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐดานันท์

ยอดเมืองชัย (2557) เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยพะเยา พบว่า บรรณารักษ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์และระเบียบวิธีปฏิบัติที่กำหนดในงานจัดซื้อ เพื่อให้ได้แหล่งทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณค่า ทันสมัย ตรงกับความต้องการของผู้ใช้และให้ได้แหล่งจำหน่ายหรือแหล่งผลิตทรัพยากรสารสนเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการศึกษาของ นุจรินทร์ ปทุมพงษ์ (2558) เรื่อง การพัฒนากอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทยสำหรับวิชาชีพสารสนเทศ พบว่า นักวิชาชีพสารสนเทศ ต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม มีจิตบริการ มีทักษะด้านเทคโนโลยี มีทักษะทางภาษาและการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับแหล่ง และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและจริยธรรม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภวรรณตรา แสนวา (2555) เรื่อง บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม ปัจจัยด้านผู้ใช้บริการ ปัจจัยด้านทรัพยากรสารสนเทศ ปัจจัยด้านนโยบายของห้องสมุด ปัจจัยด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษา

2. งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ มีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ใช้บริการ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ ส่วนด้านทักษะ คือ การให้หัวเรื่อง การให้คำสำคัญ (key word) และด้านความรู้ คือ ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน ความรู้พื้นฐานการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารการจัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ หลักการกำหนดเลขเรียกหนังสือและหัวเรื่องภาษาไทย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พันพันธ์ ปิลกศิริ (2555) เรื่อง ความคาดหวังของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งบรรณารักษ์ พบว่า บรรณารักษ์งานวิเคราะห์และจัดทำรายการทรัพยากรสารสนเทศ ควรมีจิตบริการ เพิ่มพูนทักษะในการให้หัวเรื่อง และการใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรธนา วาญบุตร (2557) เรื่อง คุณลักษณะของบรรณารักษ์งานวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พบว่า คุณลักษณะของบรรณารักษ์งานวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต้องการมากที่สุด คือ คุณธรรม จริยธรรม ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Choi & Rasmussen (2009) เรื่อง คุณสมบัติและทักษะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่งงานของห้องสมุดระดับอุดมศึกษาที่มีรูปแบบเป็นห้องสมุดดิจิทัล พบว่า คุณลักษณะที่ต้องการมากที่สุดคือ เรื่องเทคโนโลยีและการจัดการสำหรับความรู้ทางเชิงเทคนิค ทักษะความรู้ที่จำเป็น คือ ความรู้และความเข้าใจเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาและสร้างเว็บไซต์ ทักษะด้านการสื่อสารและการสื่อสารระหว่างบุคคล

3. งานบริการทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐด้านทักษะ คือ การสืบค้นสารสนเทศ การให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ การสืบค้นสารสนเทศ การสื่อสารภาษาไทย เทคนิคการซักถามความต้องการของผู้ใช้บริการ และการใช้ Search engine เช่น google, wikipedia เป็นต้น ส่วนด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ ยึดมั่นในจรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ/ซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้ใช้บริการ เคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบ และด้านความรู้ คือ รู้เรื่องประเภทของทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด รู้เกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัญมณี ศรีวัชรินทร์ (2553) เรื่อง สมรรถนะตามสายงานบริการของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า สมรรถนะส่วนบุคคลที่ต้องการพัฒนาในระดับมาก คือ ความสามารถทางด้านการสื่อสาร และสอดคล้องกับการศึกษาของ เยาวลักษณ์ แสงสว่าง (2557) เรื่อง การรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้ให้บริการห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ได้มีการพัฒนาความรู้ด้านการพัฒนาเทคนิคการค้นคืนสารสนเทศ มีความยุติธรรมกับทุกคนโดยไม่หวังผลตอบแทน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีความเป็นมิตรกับผู้ให้บริการ

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน เพื่อทดสอบความแตกต่างความคิดเห็นของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยจำแนกตามมหาวิทยาลัยที่สังกัด กลุ่มงานที่สังกัด ระดับการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน สรุปได้ดังนี้

1. บรรณารักษ์ที่สังกัดมหาวิทยาลัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2. บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐที่สังกัดกลุ่มงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีระดับการศึกษาสูงสุดและสาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านความรู้ จึงทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) พบว่า บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ($\bar{X} = 3.86$) มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้แตกต่างจากผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และสาขาอื่นๆ ($\bar{X} = 4.20$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. บรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. สมรรถนะของบรรณารักษ์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล มีความสำคัญในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีการพัฒนา คือสถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรบรรณารักษ์ จะต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้ครอบคลุมสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน
2. การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลต่อการทำงานของบรรณารักษ์ ดังนั้นสถาบันการศึกษา ห้องสมุด และสมาคมวิชาชีพ ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและหลักสูตรการศึกษาอย่างต่อเนื่องและอื่นๆ เพื่อเพิ่มการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสารสนเทศ
3. ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะต้องมีการจัดบุคลากรให้ทำงานตรงตามสายงาน ภาระงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้สอดคล้องกับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิธีการและรูปแบบในการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ในแต่ละสายงาน
2. ควรศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของบรรณารักษ์ในสังกัดห้องสมุดประเภทอื่น ๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเฉพาะ เป็นต้น
3. ควรศึกษาความร่วมมือในการพัฒนาสมรรถนะของห้องสมุดมหาวิทยาลัยที่สังกัดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย สมิทธิไกร. (2552). การสรรหาการคัดเลือก และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐดานันท์ ยอดเมืองชัย. (2557). แนวทางการพัฒนาการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยพะเยา (รายงานผลการวิจัย). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- นิสดารค์ เวชยานนท์. (2550). *Competency model* กับการประยุกต์ใช้ในองค์กรไทย. กรุงเทพฯ: กราฟิโก ซิสเต็มส์.
- นุจรินทร์ ปทุมพงษ์. (2558). การพัฒนากรอบมาตรฐานคุณวุฒิของประเทศไทยสำหรับวิชาชีพสารสนเทศ. (ปริญานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พงศ์พิชญ์ ต่วนภูษา และเมลินทร์ ลิขิตบุญฤทธิ์. (2556). บรรณารักษ์ยุคใหม่ (CYBRARIAN) ต้องมีบุคลิกภาพแบบนี้. สืบค้น 22 ตุลาคม 2558, จาก <http://www.libraryhub.in.th/2011/09/22/cybrarian-must-be-characteristics/>
- พันพันธ์ ปิลกศิริ. (2555). ความคาดหวังของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่อสมรรถนะเฉพาะตำแหน่งบรรณารักษ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรวรรณา วาญบุตร. (2557). คุณลักษณะของบรรณารักษะงานวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เยาวลักษณ์ แสงสว่าง. (2557). การรับรู้บทบาทหน้าที่ของผู้ให้บริการห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศุภรชชตรา แสงวา. (2555). บทบาทและความรู้ความสามารถของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุนิดา บุญญานนท์. (2554). ห้องสมุดในยุคปัจจุบันเป็นมากกว่าที่อ่านหนังสือ. นิตยสารบรรณารักษ์, 4(2), 45-46.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2556). การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 1-2. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2557, จาก <http://www.addkute3.com/wp-content/uploads/2013/05/การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่-211.pdf>

อัณณณิ ศรีวัชรินทร์. (2553). *สมรรถนะตามสายงานบริการของบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Alsop, Justine; et al., (2007). Multiple Roles of Academic Librarians. *Electronic Journal of Academic and Special Librarianship*. Retrieved September 17, 2016, from http://southernlibrarianship.icaap.org/content/v08n01/alsop_j01.htm

Choi & Rasmussen. (2009). What qualifications and skills are important for digital librarian positions in academic libraries? A job advertisement analysis. *The Journal of Academic Librarianship*, 35(5) p. 457–467.

Farkas, Meredith. (2006). *Skills for the 21st Century Librarian*. Retrieved December 10, 2015, from <https://meredith.wolfwater.com/wordpress/2006/07/17/skills-for-the-21st-century-librarian>.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining sample size for research activities*. *Educational and psychological measurement*, 30, 607-610.

Matin, Jim & Zaghloul, Raik. (2011). Planning for the acquisition of information resource management core competencies. *New Library World*. 112, 313 - 320.

Mishra, P. & Kereluik, K. (2011). *What 21st Century Learning? A review and a synthesis*. In M. Koehler & P. Mishra (Eds.), *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference Chesapeake, VA: AACE*.

Tanloet, P., & Tuamsuk, K. (2011). Core competencies for information professionals of Thai academic libraries in the next decade (A.D. 2010–2019). *International Information & Library Review* . 43(3), p.122-129

Thomas, V. K., Satpathi, C., & Satpathi, J. N. (2010). Emerging challenges in academic librarianship and role of library association in professional updating. *Library management*, 31(9), 594-609.